DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 4 maj 2010 *

I mål C-533/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artiklarna 68 EG och 234 EG, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna) genom beslut av den 28 november 2008, som inkom till domstolen den 3 december 2008, i målet

TNT Express Nederland BV

mot

AXA Versicherung AG,

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta och C. Toader samt domarna K. Schiemann, P. Kūris, E. Juhász, M. Ilešič (referent), J.-J. Kasel och M. Safjan,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 17 november 2009,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— TNT Express Nederland BV, genom J.H.J. Teunissen, advocaat,

— Nederländernas regering, genom C. Wissels och Y. de Vries, båda i egenskap av ombud,

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek, i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom M. Lumma och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom A.-M. Rouchaud-Joët och R. Troosters, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 28 januari 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 71 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) och av artikel 31 i konventionen om fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg, undertecknad i Genève den 19 maj 1956, i dess lydelse enligt protokollet av den 5 juli 1978, undertecknat i Genève den 5 juli 1978 (nedan kallad CMR-konventionen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan TNT Express Nederland BV (nedan kallat TNT) och AXA Versicherung AG (nedan kallat AXA). Målet rör verkställighet i Nederländerna av domar meddelade av en tysk domstol, i vilka TNT förpliktas att

utge skadestånd på grund av att varor gått förlorade under internationell godsbefordran på väg.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 44/2001

3 Skäl 1 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”Gemenskapen har som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där den fria rörligheten för personer säkerställs. För att gradvis kunna upprätta detta område bör gemenskapen bland annat besluta om åtgärder som rör civilrättsligt samarbete och som är nödvändiga för att den inre marknaden skall fungera väl.”

4 I skäl 6 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”För att kunna uppnå målet fri rörlighet för domar på privaträttens område är det nödvändigt och lämpligt att reglerna om domstols behörighet och om erkännande

och verkställighet av domar fastställs i en gemenskapsrättsakt som är bindande och direkt tillämplig.”

5 Skälen 11, 12 och 15 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall …

12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.

…

15) För att rättskipningen skall fungera väl, måste man minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas i två medlemsstater. …”

6 I skälen 16 och 17 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”16) Det ömsesidiga förtroendet mellan de rättsvårdande myndigheterna i gemenskapen gör det berättigat att automatiskt erkänna en dom som har meddelats i en medlemsstat utan att något ytterligare förfarande behöver tillgripas, utom när erkännandet är tvistigt.

17) I enlighet med samma princip om ömsesidigt förtroende måste förfarandet för att göra en dom som har meddelats i en medlemsstat verkställbar i en annan medlemsstat vara snabbt och effektivt. ...”

7 Skäl 25 i nämnda förordning har följande lydelse:

”Respekten för medlemsstaternas internationella åtaganden innebär att denna förordning inte bör påverka konventioner som medlemsstaterna anslutit sig till och som gäller särskilda rättsområden.”

8 I artikel 1.1 och 1.2 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”1. Denna förordning är tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. Den omfattar i synnerhet inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor.

2. Förordningen är inte tillämplig på

a) fysiska personers rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga, makars förmögenhetsförhållanden, arv och testamente,

b) konkurs, ackord och liknande förfaranden,

c) social trygghet,

d) skiljeförfarande."

9 Artikel 27 i förordning nr 44/2001, vilken ingår i avsnitt 9 med rubriken "Litispendens och mål som har samband med varandra" i kapitel II i samma förordning, vilket kapitel har rubriken "Domstols behörighet", har följande lydelse:

"1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självmant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

2. När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, skall övriga domstolar självmant avvisa talan till förmån för den domstolen."

10 I artikel 34 i förordning nr 44/2001, vilken återfinns i avsnitt 1, med rubriken ”Erkännande”, i kapitel III i samma förordning, vilket kapitel har rubriken ”Erkännande och verkställighet”, har följande lydelse:

”En dom skall inte erkännas om

1) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den medlemsstat där domen görs gällande,

…”

11 Artikel 35 i förordningen, som ingår i samma avsnitt, har följande lydelse:

”1. En dom skall vidare inte erkännas om den strider mot bestämmelserna i avsnitten 3, 4 och 6 i kapitel II, och inte heller i de fall som avses i artikel 72.

2. Vid den behörighetsprövning som åsyftas i föregående punkt är den domstol eller myndighet som prövar frågan om erkännande bunden av de faktiska omständigheter som domstolen i ursprungsmedlemsstaten har grundat sin behörighet på.

3. Domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas på andra grunder än som avses i punkt 1. Behörighetsreglerna omfattas inte av de i artikel 34.1 åsyftade grunderna för rättsordningen (ordre public).”

12 I artikel 36 i samma förordning, vilken även den ingår i avsnitt 1 i kapitel III, anges att ”[e]n utländsk dom [aldrig får] omprövas i sak”.

13 Artikel 38.1 i förordning nr 44/2001, som ingår i avsnitt 2, med rubriken ”Verkställighet”, i kapitel III i samma förordning, har följande lydelse:

”En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten skall verkställas i en annan medlemsstat sedan domen, på ansökan av part, har förklarats vara verkställbar där.”

14 I artikel 43.1 i nämnda förordning tilläggs att ”[b]åda parter får söka ändring av beslutet i anledning av ansökan om verkställighetsförklaring”.

15 I artikel 45 i samma förordning preciseras följande:

”1. Den domstol vid vilken ansökan om ändring görs enligt artikel 43 … får avslå en ansökan om verkställighetsförklaring eller upphäva verkställighetsförklaringen endast på någon av de grunder som anges i artiklarna 34 och 35. ...

2. Den utländska domen får aldrig omprövas i sak.”

16 Artikel 71 i förordning nr 44/2001, som återfinns i kapitel VII i samma förordning, med rubriken ”Förhållandet till andra rättsakter”, har följande lydelse:

”1. Denna förordning skall inte inverka på konventioner som medlemsstaterna har tillträtt och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar.

2. För en enhetlig tolkning skall punkt 1 tillämpas enligt följande:

a) Denna förordning skall inte utgöra hinder för en domstol i en medlemsstat som har tillträtt en konvention som reglerar ett särskilt område att förklara sig behörig i enlighet med den konventionen, även om svaranden har hemvist i en medlemsstat som inte har tillträtt konventionen i fråga. Den domstol som handlägger målet skall dock alltid tillämpa artikel 26 i denna förordning.

b) Domar som har meddelats av en domstol i en medlemsstat med tillämpning av behörighetsregler i en konvention som reglerar ett särskilt område skall erkännas och verkställas i de andra medlemsstaterna i enlighet med bestämmelserna i denna förordning.

Om det i en konvention, som reglerar ett särskilt område och som har tillträtts såväl av ursprungsmedlemsstaten som av den medlemsstat som ansökan riktas till, anges förutsättningar för erkännande eller verkställighet av domar, skall dessa

förutsättningar gälla. Bestämmelserna i denna förordning om förfarandet vid erkännande och verkställighet kan dock alltid tillämpas."

CMR-konventionen

17 CMR-konventionen är enligt dess första artikel tillämplig "på varje avtal om godsbefordran med fordon på väg mot vederlag, när orten för godsets mottagande till befordran och bestämmelseorten … är belägna i skilda stater, av vilka åtminstone den ena är en fördragsslutande stat … oavsett parternas hemvist och nationalitet".

18 CMR-konventionen har framförhandlats av Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa. Mer än 50 stater, däribland samtliga Europeiska unionens medlemsstater har tillträtt CMR-konventionen.

19 Artikel 23 i CMR-konventionen har följande lydelse:

"1. Är fraktföraren på grund av bestämmelserna i denna konvention skyldig att utge ersättning för förlust eller minskning av gods, beräknas ersättningen efter det värde godset vid tiden för dess mottagande till befordran hade på den ort där det mottogs till befordran.

…

3. Ersättningen får dock inte överstiga 8,33 beräkningsenheter per kilogram av förlorad bruttovikt.

4. Härutöver skall frakt, tullar och andra kostnader med anledning av befordringen återbetalas, till fullo vid förlust och proportionsvis vid minskning, men annan skada ersättes icke.

...

7. Den beräkningsenhet som anges i konventionen är den särskilda dragningsrätten såsom den definieras av Internationella valutafonden. Det belopp som anges i tredje stycket av denna artikel skall räknas om till domstolslandets myntslag ...

..."

20 I artikel 31 i CMR-konventionen föreskrivs följande:

"1. Talan rörande befordran som är underkastad denna konvention får upptagas, förutom vid sådan domstol i fördragsslutande stat som parterna utsett, vid domstol i stat, inom vars område

a) svaranden har sitt hemvist, sitt huvudkontor eller den filial eller agentur genom vars medverkan fraktavtalet slutits, eller

b) den ort där godset mottogs av fraktföraren eller bestämmelseorten är belägen,

och får inte väckas vid annan domstol.

2. Är talan som avses i [punkt 1 i] denna artikel anhängig vid en enligt det stycket behörig domstol eller har sådan talan avgjorts av dylik domstol, får ny talan inte väckas mellan samma parter angående samma sak, med mindre avgörande av den domstol vid vilken den första talan väcktes inte kan verkställas i den stat där den nya talan väcktes.

3. Sedan dom i tvist som avses i [punkt 1 i] denna artikel har meddelats av domstol i fördragsslutande stat och blivit verkställbar i den staten ska domen vara verkställbar även i var och en av de övriga fördragsslutande staterna, så snart de formföreskrifter har blivit uppfyllda som gäller i den fördragsslutande stat där verkställighet söks. Sådana formföreskrifter får ej innefatta möjlighet till omprövning av saken.

4. Bestämmelserna i [punkt 3 i] denna artikel äger tillämpning på domar, meddelade efter kontradiktoriskt förfarande, tredskodomar och av domstol stadfästa förlikningar, men inte på interimistiska domar eller på avgöranden, varigenom kärande, som helt eller delvis tappat målet, ålagts att på grund härav utge skadestånd utöver rättegångskostnaderna.

...”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

21 I april 2001 ingick Siemens Nederland NV (nedan kallat Siemens) och TNT ett avtal om godsbefordran på väg från Zoetermeer (Nederländerna) till Unterschleissheim (Tyskland). Godsets värde och vikt uppgick till 103 540 DM (52 939 euro) respektive 12 kilo.

22 Godset kom emellertid aldrig fram till bestämmelseorten.

23 I maj 2002 väckte TNT fastställelsetalan mot AXA, som är Siemens försäkringsbolag, vid Rechtbank te Rotterdam (Nederländerna) och yrkade att denna domstol skulle förklara att TNT inte hade något ansvar gentemot AXA för de förlorade varorna, utöver det värde som gäller enligt den ansvarsbegränsning som föreskrivs i artikel 23 i CMR-konventionen, nämligen 11,50 euro per kg, det vill säga sammanlagt 138 euro. Rechtbank te Rotterdam ogillade talan i dom av den 4 maj 2005. TNT överklagade domen till Gerechtshof te ’s-Gravenhage (Nederländerna).

24 AXA väckte i augusti 2004 i sin tur talan mot TNT vid Landgericht München (Tyskland) och yrkade ersättning för den förlust som Siemens hade lidit till följd av att godset förlorats. Eftersom ett mål redan pågick i Nederländerna mellan samma parter angående samma transport, gjorde TNT gällande att Landgericht München inte var behörig att pröva AXA:s talan med hänsyn till litispendensregeln i artikel 31.2 i CMR-konventionen.

25 Landgericht München avfärdade TNT:s argument angående artikel 31.2 i CMR-konventionen i dom av den 4 april 2006 respektive den 7 september 2006 (nedan kallade Landgericht Münchens domar) och förpliktade TNT att utge skadestånd.

26 AXA ansökte den 6 mars 2007 hos Rechtbank te Utrecht (Nederländerna) om att den domstolen skulle förklara att Landgericht Münchens domar var verkställbara i Nederländerna enligt förordning nr 44/2001. Rechtbank te Utrecht biföll ansökan i ett interimistiskt beslut av den 28 mars 2007. TNT ansökte därefter, den 4 maj 2007, om att Rechtbank te Utrecht skulle upphäva detta beslut och vägra att verkställa domarna eller i vart fall vilandeförklara ärendet om ansökan om verkställighet till dess att Gerechtshof te 's-Gravenhage hade tagit ställning till överklagandet av Rechtbank te Rotterdams dom av den 4 maj 2005.

27 Till stöd för sin ansökan om ändring av Rechtbank te Utrechts beslut gjorde TNT gällande att erkännandet av Landgericht Münchens domar står i uppenbar strid med grunderna för rättsordningen (ordre public) i Nederländerna. Enligt TNT var Landgericht München inte behörig att pröva AXA:s talan med hänsyn till litispendensregeln i artikel 31.2 i CMR-konventionen.

28 AXA ansåg å sin sida att den nederländska domstolen enligt artikel 35.3 i förordning nr 44/2001 inte kunde ompröva den tyska domstolens behörighet, eftersom ordre public-kriteriet i artikel 34 punkt 1 i samma förordning inte kan tillämpas på behörighetsregler.

29 Rechtbank te Utrecht ogillade TNT:s ansökan om ändring genom beslut av den 18 juli 2007. Vid denna tidpunkt hade Gerechtshof te 's-Gravenhage ännu inte tagit ställning till TNT:s överklagande.

30 Rechtbank te Utrecht ansåg att TNT inte kunde åberopa den grund för att vägra att erkänna en dom som anges i artikel 34 punkt 1 i förordning nr 44/2001 för att ifrågasätta den tyska domstolens behörighet, eftersom behörighetsreglerna inte avser grunderna för rättsordningen enligt denna bestämmelse, såsom framgår av artikel 35.3 i samma förordning.

31 TNT överklagade Rechtbank te Utrechts beslut av den 18 juli 2007 till Hoge Raad der Nederlanden. Enligt TNT hade Rechtbank te Utrecht inte beaktat att enligt artikel 71.2 b andra stycket i förordning nr 44/2001 innebär artikel 31 i CMR-konventionen ett undantag från förbudet i artikel 35.3 i förordningen att ompröva behörigheten hos domstolarna i ursprungsmedlemsstaten.

32 Mot denna bakgrund beslutade Hoge Raad der Nederlanden att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

"1) Ska artikel 71.2 första meningen och 71.2 b andra stycket i förordning (EG) nr 44/2001 tolkas så att

a) bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordning nr 44/2001 endast viker för motsvarande bestämmelser i en specialkonvention, om specialkonventionens bestämmelser syftar till att exklusivt reglera frågan om erkännande och verkställighet, eller så att

b) det är specialkonventionens bestämmelser som ska tillämpas, när erkännande- och verkställighetsförutsättningarna i specialkonventionen och i förordning nr 44/2001 är tillämpliga samtidigt, medan föreskrifterna i förordning nr 44/2001 inte ska tillämpas, trots att specialkonventionen inte syftar till att exklusivt reglera frågan om erkännande och verkställighet i förhållande till andra internationella regler på detta område?

2) Har domstolen, för att förhindra att det fattas inbördes motstridiga avgöranden vid en sådan regelkollision som avses i den första frågan, behörighet att med bindande verkan för medlemsstaternas domstolar tolka [CMR-konventionen] vad beträffar det område som regleras i artikel 31 i konventionen?

3) Ska, om fråga 2 besvaras jakande och även fråga 1 a besvaras jakande, bestämmelserna om erkännande och verkställighet i artikel 31.3 och 31.4 i CMR-konventionen tolkas så, att de inte syftar till att exklusivt reglera frågan om erkännande och verkställighet och att de därmed möjliggör tillämpningen av andra internationella regler om erkännande eller verkställighet, såsom förordning nr 44/2001?

För det fall domstolen besvarar fråga 1 b och därefter även fråga 2 jakande, ställer Hoge Raad följande tre frågor …:

4) Medger bestämmelsen i artikel 31.3 och 31.4 i CMR-konventionen att domstolen i den stat i vilken en ansökan om verkställighet inges prövar huruvida domstolen i ursprungsstaten har internationell behörighet att döma i målet?

5) Ska artikel 71.1 i förordning nr 44/2001 tolkas så, att om litispendensregeln i CMR-konventionen och litispendensregeln i förordning nr 44/2001 kolliderar, så har CMR-konventionens litispendensregel företräde framför litispendensregeln i förordning nr 44/2001?

6) Avser den i förevarande mål i Nederländerna väckta fastställelsetalan och den i Tyskland väckta skadeståndstalan 'samma sak', i den mening som avses i artikel 31.2 i CMR-konventionen?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande överväganden

33 Domstolen konstaterar inledningsvis att tvisten mellan TNT och AXA omfattas av tillämpningsområdet för både CMR-konventionen och förordning nr 44/2001.

34 Tvisten rör nämligen å ena sidan ett avtal om godsbefordran på väg, enligt vilket orten för godsets mottagande ligger i Nederländerna och godsets bestämmelseort ligger i Tyskland. Villkoren för att tillämpa CMR-konventionen är således uppfyllda i enlighet med artikel 1 i konventionen.

35 Å andra sidan ingår tvister som rör godsbefordran på väg mellan medlemsstater i ”privaträttens område”, i den mening som avses i artikel 1.1 i förordning nr 44/2001. Godsbefordran på väg innefattar inte heller de områden som, enligt en uttömmande uppräkning i samma artikel, undantas från förordningens tillämpningsområde.

36 I detta sammanhang ska det anmärkas att förordning nr 44/2001 har ersatt 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt successiva konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen). Domstolens tolkning av Brysselkonventionens bestämmelser är därför även giltig för bestämmelserna i förordning nr 44/2001, när dessa kan anses vara likvärdiga (dom av den 14 maj 2009 i mål C-180/06, Ilsinger, REG 2009, s. I-3961, punkt 41, och av den 16 juli 2009 i mål C-189/08, Zuid-Chemie, REG 2009, s. I-6917, punkt 18).

37 Artikel 71 i förordning nr 44/2001, som den aktuella tolkningsfrågan rör, har ersatt artikel 57 i Brysselkonventionen, vilken innehöll följande regler vad gäller konventioner som rör särskilda områden (nedan kallade specialkonventioner):

”1. Denna konvention skall inte inverka på konventioner som konventionsstaterna har tillträtt eller kommer att tillträda och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar.

2. För att säkerställa en enhetlig tolkning skall punkt 1 tillämpas enligt följande:

a) Denna konvention skall inte utgöra hinder för en domstol i en konventionsstat som har tillträtt en konvention som reglerar ett särskilt område att förklara sig behörig i enlighet med den konventionen, även om svaranden har hemvist i en konventionsstat som inte har tillträtt ifrågavarande konvention. ...

b) Domar som har meddelats av en domstol i en konventionsstat med tillämpning av behörighetsregler i en konvention som reglerar ett särskilt område skall erkännas och verkställas i de andra konventionsstaterna i enlighet med bestämmelserna i denna konvention.

Om det i en konvention som reglerar ett särskilt område och som har tillträtts såväl av ursprungsstaten som av den stat som ansökan riktas till anges förutsättningar för erkännande eller verkställighet av domar, skall dessa förutsättningar gälla. ...

..."

38 Orden "eller kommer att" i artikel 57.1 i Brysselkonventionen visar att reglerna i denna konvention inte utgjorde hinder för att tillämpa avvikande regler som konventionsstaterna senare kunde komma att ansluta sig till genom att tillträda specialkonventioner. Dessa ord återfinns emellertid inte i artikel 71.1 i förordning nr 44/2001. Sistnämnda bestämmelse ger således inte medlemsstaterna möjlighet att införa regler som har företräde framför reglerna i förordning nr 44/2001 genom att tillträda nya specialkonventioner eller göra ändringar i befintliga konventioner. Detta konstaterande bekräftas av rättspraxis, enligt vilken medlemsstaterna, allteftersom gemensamma

bestämmelser införs, inte längre har rätt att tillträda internationella avtal som påverkar dessa regler (se bland annat dom av den 31 mars 1971 i mål 22/70, kommissionen mot rådet, det så kallade AETR-målet, REG 1971, s. 263, punkterna 17–19, svensk specialutgåva, volym 1, s. 551, och av den 5 november 2002 i mål C-467/98, kommissionen mot Danmark, det så kallade *open skies*-målet, REG 2002, s. I-9519, punkt 77).

39 Vad rör bestämmelser, såsom artikel 31 i CMR-konventionen, vilka medlemsstaterna var bundna av redan när förordning nr 44/2001 trädde i kraft, bygger artikel 71 i förordningen däremot på samma systematik som artikel 57 i Brysselkonventionen och de har nästan identisk lydelse. De tolkningar som domstolen redan har gjort vad avser Brysselkonventionen ska således beaktas.

40 Mot bakgrund av dessa inledande överväganden och med beaktande av sambandet mellan de olika tolkningsfrågorna ska fråga 1 och fråga 5, vilka rör tolkningen av artikel 71 i förordning nr 44/2001, prövas först och tillsammans. Frågorna om tolkningen av CMR-konventionen kommer att prövas därefter.

Tolkningen av artikel 71 i förordning nr 44/2001

41 Den hänskjutande domstolen har ställt fråga 1 och fråga 5 för att få klarhet i huruvida artikel 71 i förordning nr 44/2001, i ett sådant mål som det som den domstolen har att avgöra, ska tolkas så, att det är en specialkonventions regler om behörig domstol och om erkännande och verkställighet av domar, såsom litispendensregeln i artikel 31.2 i CMR-konventionen och regeln om verkställighet i artikel 31.3 i samma konvention, som ska tillämpas.

42 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande har denna fråga sin bakgrund i att litispendensregeln i CMR-konventionen respektive förordning nr 44/2001, även om de har likartade lydelser, har olika räckvidd beroende på om konventionen och den nationella rättspraxis som rör den ska tillämpas, eller om förordningen, och därmed EU-domstolens rättspraxis, ska tillämpas. Dessutom måste den nederländska domstolen, för att kunna ta ställning till AXA:s ansökan om förklaring till att Landgericht Münchens domar kunde verkställas, ta reda på huruvida den har rätt att pröva sistnämnda domstols behörighet att pröva AXA:s skadeståndstalan.

43 Vad avser den senare frågan har TNT hävdat att artikel 31.3 i CMR-konventionen tillåter att domstolarna gör en sådan prövning, medan AXA anser att artikel 35.3 i förordning nr 44/2001 utgör hinder mot en prövning av Landgericht Münchens behörighet. AXA har vid de nederländska domstolarna, till stöd för denna argumentationslinje, gjort gällande att erkännande och verkställighet av domar som rör internationell godsbefordran på väg regleras av förordning nr 44/2001 och inte av CMR-konventionen.

44 Enligt fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsrättslig bestämmelse inte bara dess lydelse beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i (se bland annat dom av den 18 maj 2000 i mål C-301/98, KVS International, REG 2000, s. I-3583, punkt 21, av den 16 oktober 2008 i mål C-298/07, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, REG 2008, s. I-7841, punkt 15, och av den 23 december 2009 i mål C-403/09 PPU, Detiček, REG 2009, s. I-12193, punkt 33). För att besvara fråga 1 och fråga 5 ska hänsyn således tas till både lydelsen i och målet med artikel 71 i förordning nr 44/2001 samt till förordningens mål i allmänhet.

45 Enligt lydelsen i artikel 71 i förordning nr 44/2001 ska reglerna i en specialkonvention i princip tillämpas när tvisten omfattas av en specialkonventions tillämpningsområde, och inte reglerna i förordning nr 44/2001.

46 Såsom bland annat den nederländska och den tjeckiska regeringen har anfört framgår det nämligen av lydelsen i artikel 71.1 i förordning nr 44/2001 – enligt vilken den bestämmelsen inte ska inverka på specialkonventioner – att lagstiftaren har förutsett att vid regelkollision ska konventionerna tillämpas.

47 Denna tolkning vinner ytterligare stöd i artikel 71.2, där det anges att när en specialkonvention, som har tillträtts såväl av ursprungsmedlemsstaten som av den medlemsstat som ansökan riktar sig till, reglerar förutsättningarna för erkännande och verkställighet så ska dessa förutsättningar gälla. Artikel 71.2 syftar uttryckligen på situationer som i alla delar avser förhållanden som är begränsade till unionen. Av detta följer att lagstiftaren, trots förklaringen i skäl 25 i förordning nr 44/2001 att respekten för medlemsstaternas internationella åtaganden innebär att denna förordning inte bör påverka specialkonventioner, även har velat se till att dessa konventioner tillämpas inom unionen genom bestämmelsen i artikel 71 förordningen.

48 Av detta följer att syftet med artikel 71 i förordning nr 44/2001 är att säkerställa att regler som antagits med beaktande av de särskilda förhållandena på ett visst område efterlevs (se, vad avser artikel 57 i Brysselkonventionen, dom av den 6 december 1994 i mål C-406/92, Tatry, REG 1994, s. I-5439, punkt 24, och av den 28 oktober 2004 i mål C-148/03, Nürnberger Allgemeine Versicherung, REG 2004, s. I-10327, punkt 14). Domstolen har med hänsyn till detta syfte fastställt att regler i en specialkonvention innebär att Brysselkonventionens regler på samma område inte längre är tillämpliga (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Tatry, punkt 25).

49 Det framgår av övervägandena ovan att det i artikel 71 i förordning nr 44/2001 föreskrivs att specialkonventionerna ska tillämpas, vad avser områden som regleras av dessa konventioner. Tillämpning av specialkonventionerna får emellertid inte medföra ett åsidosättande av de principer som ligger bakom det civilrättsliga samarbetet inom unionen, såsom de principer som det hänvisas till i skälen 6, 11, 12 och 15 i förordning nr 44/2001, det vill säga fri rörlighet för domar på privaträttens område, förutsebarhet vad gäller vilken domstol som är behörig och därmed rättssäkerhet för enskilda, god rättskipning, minimerad risk för samtidiga förfaranden samt ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna inom unionen.

50 För att den inre marknaden ska fungera väl måste samtliga dessa principer beaktas och detta är målet med förordning nr 44/2001, vilket framgår av skäl 1 i förordningen.

51 Artikel 71 i förordning nr 44/2001 kan inte ges en innebörd som strider mot de principer som ligger bakom den lagstiftning som förordningen ingår i. Denna artikel får således inte tolkas så, att en specialkonvention, såsom CMR-konventionen, vilken reglerar ett område som omfattas av förordning nr 44/2001, såsom godsbefordran på väg, leder till ett resultat som är mindre fördelaktigt för en väl fungerande inre marknad än det resultat som följer av förordningens bestämmelser.

52 Detta konstaterande ligger i linje med fast rättspraxis, enligt vilken konventioner som medlemsstaterna har ingått med tredjeland inte får tillämpas på ett sätt som strider mot unionsrättens mål vad gäller relationerna mellan medlemsstaterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 september 1988 i mål 286/86, Deserbais, REG 1988, s. 4907, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 9, s. 621, av den 6 april 1995 i de förenade målen C-241/91 P och C-242/91 P, RTE och ITP mot kommissionen, REG 1995, s. I-743, punkt 84, och av den 22 oktober 2009 i mål C-301/08, Bogiatzi, REG 2009, s. I-10185, punkt 19).

53 Av detta följer att reglerna om behörig domstol, inklusive reglerna om litispendens, i de specialkonventioner som avses i artikel 71 i förordning nr 44/2001, endast får tillämpas inom unionen om de, såsom anges i skälen 11, 12 och 15 i samma förordning, leder till en hög grad av förutsebarhet vad gäller vilken domstol som är behörig samt underlättar god rättskipning och minimerar risken för samtidiga förfaranden.

54 Vad avser erkännande och verkställighet av domar framgår de relevanta principerna av skälen 6, 16 och 17 i förordning nr 44/2001, nämligen fri rörlighet för domar och

ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna (*favor executionis*) (se bland annat dom av den 14 december 2006 i mål C-283/05, ASML, REG 2006, s. I-12041, punkt 23, av den 10 februari 2009 i mål C-185/07, Allianz och Generali Assicurazioni Generali, REG 2009, s. I-663, punkt 24, och av den 28 april 2009 i mål C-420/07, Apostolides, REG 2009, s. I-3571, punkt 73). Regler om erkännande och verkställighet i de specialkonventioner som avses i artikel 71 i förordning nr 44/2001 får endast tillämpas inom unionen, under förutsättning att dessa principer iakttas.

55 Vad avser den ovannämnda principen om ömsesidigt förtroende har EU-domstolen preciserat att den domstol som ansökan riktar sig till aldrig har bättre möjlighet än domstolen i ursprungsstaten att pröva frågan om den senare domstolens behörighet. Enligt förordning nr 44/2001 är det således inte tillåtet, förutom i ett begränsat antal undantagsfall, för en domstol i en medlemsstat att ompröva behörigheten för en domstol i en annan medlemsstat (domen i det ovannämnda målet Allianz och Generali Assicurazioni Generali, punkt 29 och där angiven rättspraxis). Artikel 31.3 i CMR-konventionen får således endast tillämpas inom unionen om den gör det möjligt att uppnå målen om fri rörlighet för domar på privaträttens område och om ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna inom unionen på villkor som är minst lika fördelaktiga som de villkor som följer av förordning nr 44/2001.

56 Mot bakgrund av samtliga ovan angivna överväganden ska fråga 1 och fråga 5 besvaras enligt följande. Artikel 71 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att i ett sådant mål som det som den nationella domstolen har att avgöra, ska en specialkonventions regler om behörig domstol och om erkännande och verkställighet, såsom litispendensregeln i artikel 31.2 i CMR-konventionen och regeln om verkställighet i artikel 31.3 i samma konvention, tillämpas, under förutsättning att de leder till en hög grad av förutsebarhet, underlättar god rättskipning samt minimerar risken för samtidiga förfaranden, och under förutsättning att de garanterar att målen om fri rörlighet för domar på privaträttens område och om ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna inom unionen (*favor executionis*) på villkor som är minst lika fördelaktiga som de villkor som följer av förordning nr 44/2001.

Tolkningen av artikel 31 i CMR-konventionen

57 Den hänskjutande domstolen har ställt fråga 2 för att få klarhet i huruvida EU-domstolen är behörig att tolka artikel 31 i CMR-konventionen. Om denna fråga besvaras jakande, har den hänskjutande domstolen genom frågorna 3, 4 och 6 begärt att domstolen ska tolka denna artikel.

Fråga 2

58 Eftersom CMR-konventionen inte innehåller en klausul som medför att EU-domstolen är behörig, får domstolen endast besvara frågorna om tolkningen av artikel 31 i CMR-konventionen om denna omfattas av EU-domstolens uppgifter enligt artikel 267 FEUF.

59 Det följer emellertid av fast rättspraxis att befogenheten att meddela förhandsavgöranden vad avser tolkningsfrågor, såsom den framgår av ovannämnda bestämmelse, endast omfattar rättsregler som ingår i unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 17 juli 1997 i mål C-130/95, Giloy, REG 1997, s. I-4291, punkt 21, av den 10 januari 2006 i mål C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze m. fl., REG 2006, s. I-289, punkt 63, och av den 1 juni 2006 i mål C-453/04, innoventif, REG 2006, s. I-4929, punkt 29).

60 Vad avser internationella avtal är det utrett att avtal som unionen har ingått utgör en integrerad del av unionens rättsordning och de kan således bli till föremål för förhandsavgöranden (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 30 april 1974 i mål 181/73, Haegeman, REG 1974, s. 449, punkterna 3–6, svensk specialutgåva, volym 2, s. 281, av den 30 september 1987 i mål 12/86, Demirel, REG 1987, s. 3719, punkt 7, svensk specialutgåva, volym 9, s. 177, och av den 11 september 2007 i mål C-431/05, Merck Genéricos - Produtos Farmacêuticos, REG 2007, s. I-7001, punkt 31).

61 Domstolen är dock i princip inte behörig att i ett mål om förhandsavgörande tolka internationella avtal som ingåtts mellan medlemsstater och tredjeland (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 november 1973 i mål 130/73, Vandeweghe m.fl., REG 1973, s. 1329, punkt 2, och beslut av den 12 november 1998 i mål C-162/98, Hartmann, REG 1998, s. I-7083, punkt 9, samt domen i det ovannämnda målet Bogiatzi, punkt 24).

62 Det är endast om unionen har övertagit befogenheter som tidigare utövats av medlemsstaterna inom tillämpningsområdet för en internationell konvention som unionen inte har tillträtt, och bestämmelserna i denna konvention därmed är bindande för unionen, som domstolen är behörig att tolka en sådan konvention (se bland annat dom av den 12 december 1972 i de förenade målen 21/72–24/72, International Fruit Company m.fl., REG 1972, s. 1219, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 2, s. 51, och av den 3 juni 2008 i mål C-308/06, Intertanko m.fl., REG 2008, s. I-4057, punkt 48, samt domen i det ovannämnda målet Bogiatzi, punkt 25). I förevarande fall kan det emellertid inte påstås att CMR-konventionens regler om behörig domstol och om erkännande och verkställighet är bindande för unionen. Det framgår tvärtom av ovan angivna tolkning av artikel 71 i förordning nr 44/2001 att dessa regler i CMR-konventionen endast får tillämpas inom unionen under förutsättning att principerna som ligger bakom denna förordning iakttas.

63 Fråga 2 ska således besvaras enligt följande. Domstolen är inte behörig att tolka artikel 31 i CMR-konventionen.

Frågorna 3, 4 och 6

64 Mot bakgrund av svaret på den andra tolkningsfrågan saknas anledning att besvara frågorna 3, 4 och 6.

Rättegångskostnader

65 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) Artikel 71 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att i ett sådant mål som det som den nationella domstolen har att avgöra, ska reglerna i en konvention på ett särskilt område, vilka avser frågan om behörig domstol och frågan om erkännande och verkställighet, såsom litispendensregeln i artikel 31.2 i konventionen om fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg, undertecknad i Genève den 19 maj 1956, i dess lydelse enligt det protokoll som undertecknades i Genève den 5 juli 1978, och regeln om verkställighet i artikel 31.3 i samma konvention, tillämpas under förutsättning att de leder till en hög grad av förutsebarhet, underlättar god rättskipning samt minimerar risken för samtidiga förfaranden och under förutsättning att de garanterar att målen om fri rörlighet för domar på privaträttens område och om ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna inom unionen (favor executionis) uppnås på villkor som är minst lika fördelaktiga som de villkor som följer av förordning nr 44/2001.

2) Europeiska unionens domstol är inte behörig att tolka artikel 31 i konventionen om fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg, i ändrad lydelse.

Underskrifter